

UZASADNIENIE

T. M. został oskarżony przez oskarżyciela prywatnego Z. N. o to, że w maju 2013 r. w Z. w piśmie skierowanym do Pani Prezes Zarządu (...) w Z. datowanym 4 maja 2013 r. pomówił oskarżyciela o niszczenie i kradzież warzyw z sąsiednich działek oraz o bezpodstawnym pomówieniu oskarżonego o niezachowanie ostrożności przy trzymaniu psa, tj. o czyn z art. 212 § 1 kk.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Zambrowie z dnia 04 marca 2014 r. wydanym w sprawie sygn. akt II K 267/13:

1. Uznając, że w dniu 04 czerwca 2013 roku w piśmie skierowanym do Prezesa Zarządu Rodzinnych (...) w Z. pomówił Z. N. o niszczenie i kradzież warzyw z sąsiednich działek, które mogły poniżyć go w opinii publicznej, tj. o czyn z art. 212 § 1 kk i na podstawie art. 66 § 1 kk, art. 67 § 1 kk postępowanie karne w stosunku do T. M. warunkowo umorzono na okres 1 roku tytułem próby;
2. Zasądzono od T. M. na rzecz pokrzywdzonego kwotę 360 złotych tytułem zwrotu kosztów za ustanowienie pełnomocnika w sprawie;
3. Zasądzono od oskarżonego T. M. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 60 złotych tytułem opłaty oraz obciążono go pozostałymi kosztami procesu.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli pełnomocnik oskarżyciela prywatnego Z. N. oraz oskarżony T. M..

Pełnomocnik oskarżyciela prywatnego Z. N. zaskarżył wyrok w punkcie 1. Zarzucił:

1. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, polegający na przyjęciu, że właściwości osobiste oskarżonego i dotychczasowy sposób życia uzasadniają przepuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego i nie popełni przestępstwa, chociaż postawa oskarżonego podczas procesu, w szczególności zaś odmowa przeproszenia pokrzywdzonego i odrzucenie propozycji ugody wskazują, że warunkowe umorzenie postępowania nie powinno być w stosunku do oskarżonego stosowane;
2. Obrazę art. 67 § 3 kk przez zaniechanie zobowiązania oskarżonego do przeproszenia pokrzywdzonego i zobowiązania do świadczenia pieniężnego, chociaż okoliczności sprawy prowadzą do wniosku, że wymienione orzeczenia byłyby celowe (art. 438 pkt 1 i 3 kpk).

Mając powyższe na uwadze wniósł o uchYLENIE wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie zmianę wyroku przez zobowiązanie oskarżonego do przeproszenia pokrzywdzonego w formie pisemnego oświadczenia umieszczonego na tablicy ogłoszeń Rodzinnych (...) w Z., z tym aby ogłoszenie to było wywieszane przez okres 3 miesięcy, a ponadto o nakazanie oskarżonemu zapłacenia świadczenia pieniężnego na cel społeczny.

Oskarżony T. M. na podstawie art. 444 k.p.k. zaskarżył wyżej wymieniony wyrok w całości.

Na zasadzie art. 427 § 2 i 438 pkt 3 wyrokowi zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na jego treść, polegający na stwierdzeniu, że oskarżony w piśmie z dnia 04 czerwca 2013 r. skierowanym do Prezesa Zarządu Rodzinnych (...) w Z. pomówił Z. N. o niszczenie oraz kradzież warzyw z sąsiednich działek, które mogły poniżyć go w opinii publicznej.

Na zasadzie art. 427 § 1 i 437 § 2 kpk wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i odmienne orzeczenie co do istoty sprawy przez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego czynu, względnie

- uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Zambrowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W zakresie apelacji oskarżonego .

Apelacja oskarżonego zasługuje na uwzględnienie w takim zakresie, w jakim wskazuje na potrzebę uchylenia zaskarżonego wyroku celem ponownego rozpoznania sprawy przed Sądem I instancji .

Na wstępie wskazać należy iż oskarżony w swojej apelacji podnosi zagadnienie którego ocena przekłada się na finalną karnoprawną ocenę jego zachowania . Oskarżony wskazuje bowiem iż jego działanie w formie wniesienia skargi do Prezesa Zarządu (...) było działaniem prawidłowym i znajdującym umocowanie w regulaminie działkowców.

Skarga oskarżonego (działkowca) dotyczyła osoby drugiego działkowca (oskarżyciela prywatnego) , jej przedmiotem były działania oskarżyciela jako działkowca na terenie ogródków działkowych i jego postępowania wobec innych działkowców mające naruszać ich wynikające z tego statusu prawa i uprawnienia. Treścią tej skargi były zarzuty niewłaściwego zachowania się oskarżyciela na terenie działek i jego relacje związane z ściśle określoną grupą osób w określonym miejscu. Łączył ich przede wszystkim status działkowca i posiadanie w jednym miejscu własnych nieruchomości . Zgodnie z §14 pkt 4 Statutu (...) Związku (...) jego członek ma prawo zwracać się do organów (...) o ochronę swoich praw i interesów w zakresie członkostwa w (...) i użytkowania działki w ROD . Statut ten określa też określone kary za naruszenie przepisów dotyczących korzystania z działki jak też za naruszenie zasad współzycia społecznego jakie mogą być nałożone na działkowca - § 23 Statutu. Zgodnie natomiast z §58 Regulaminu Rodzinnego (...) - działalność orzekającą , rozjemczą i mediacyjną w rodzinnym ogrodzie działkowym prowadzi komisja rozjemczą . W niniejszej sprawie de facto stosowne postępowanie mediacyjne, wywołane skargą oskarżonego skierowaną do Prezes Zarządu , zostało przeprowadzone przez Zarząd Rodzinnego (...) na posiedzeniu w dniu 26 lipca 2013r i zakończyło się ono polubownym zakończeniem sprawy (k .136) .

Ustalenia powyższe prowadzą więc do wniosku iż postępowanie oskarżonego , oceniane przez pryzmat procedury działania , znajdowało swe umocowanie w regulacjach prawnych dotyczących uprawnień i obowiązków działkowców. Ponadto należy uznać je za obiektywnie właściwe i racjonalne albowiem nieuprawnionym byłoby twierdzenie iż np. mieszkańcy bloku nie mają uprawnień aby w formie skargi do władz spółdzielni mieszkaniowej wskazywać na szkodliwe ich zdaniem postępowanie innego lokatora .Oczywiście zachowanie odpowiedniej procedury nie wyłącza ewentualnej odpowiedzialności za treść skargi . Nakłada jednakże obowiązek ustalenia i uwzględnienia czy określone zachowanie nie jest realizacją przysługujących jednostce uprawnień .

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku iż skoro oskarżony nie przedstawił dowodu prawdy w zakresie stawianych przez siebie w skardze zarzutów - ewidentnie o charakterze kryminalnym w zakresie przepisany przez Sąd - to tym samym dopuścił się przestępstwa zniesławienia . Zagadnienie to jest jednakże bardziej skomplikowane . O ile bezspornym jest iż istotnie takie stanowisko dominuje w orzecznictwie sądów powszechnych to jest ono jednakże co najmniej w istotny sposób sprzeczne z standardami wynikającymi z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na tle art. 6 ust. 2 Konwencji O Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności . Wynika z niego iż sprzeczne z zasadą domniemania niewinności jest jakiegokolwiek przeniesienie ciężaru dowodu z oskarżyciela na obronę . Niedopuszczalne jest także wyciąganie negatywnych wniosków z milczenia oskarżonego który nie może być zobowiązany do podejmowania własnej obrony (wyrok z 20.03.2001r w sprawie T. v Austrii nr. skargi (...), wyrok z 3 października 2002r w sprawie B. v Niemcom nr. skargi (...) .). Europejski Trybunał Praw Człowieka sprzeciwia się przyjmowaniu jako wyłącznego i przesądzającego kryterium dla wyłączenia bezprawności pomówienia - prawdziwości zarzutu (wyrok z dnia 22 czerwca 2010r w sprawie K. v. Polska , wyrok z dnia 29 marca 2005r w sprawie S. v Polska).To stanowisko jest oczywiście związane z szerszym zagadnieniem de lege ferenda a dotyczącym kwestii depenalizacji przestępstwa zniesławienia w sytuacji gdy gwarancje w celu ochrony czci i dobrego imienia przewiduje prawo cywilne i prasowe a odpowiedzialność karna dotycząca wypowiedzi nawołujących czy podżegających do przemocy jest regulowana odrębnymi przepisami przepisów karnych (art.196k.k. , art. 226 k.k. 257 k.k.)

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy wskazać należy iż pismo oskarżonego skierowane do prezesa zarządu datowane na dzień 04 czerwca 2013r miało charakter niepubliczny . Adresowane ono było do konkretnej osoby , organu, celem podjęcia stosownych czynności przez ten organ w ramach wymaganej procedury . Nie było ono skierowane do szerokiego , nieokreślonego kręgu osób . To , że pismo oskarżonego zostało (nie przez niego) ujawnione innym osobom i przeniknęło do opinii publicznej nie zmienia faktu iż w dacie jego sporządzenia było ono kierowane przez nadawcę do ściśle określonego podmiotu.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy zaniechał ustaleń czy czyn oskarżonego - nie kwestionując ewidentnej treści jego skargi i zawartych tam jednoznacznych sformułowań - można oceniać w kategoriach kontratywu z art. 213 k.k. ale z uwzględnieniem standardów orzecznictwa europejskiego.

Sąd Okręgowy świadom jest stanowiska doktryny iż to nie pomówiony czyli oskarżyciel prywatny ma udowodnić w procesie nieprawdliwość zarzutu lecz pomawiający ma udowodnić iż przedstawiony przez niego zarzut jest prawdziwy . Można w tym zakresie prowadzić dyskusje wskazując iż bezprawność powinna być rozumiana jednolicie i jako taka oznacza sprzeczność zachowania z porządkiem prawnym traktowanym jako całość . Skoro tak to nie ma podstaw do przyjmowania różnych kryteriów wyłączenia bezprawności : prawdziwość zarzutu na gruncie prawa karnego zaś na gruncie prawa cywilnego (prasowego) - należyta staranność (por. uzasadnienie uchwały 7.s SN z 18 lutego 2005r III CZP 53/04 . Lex 143120). Prowadzi to do szkodliwego dla gwarancji obywatelskich dualizmu w zakresie odpowiedzialności a po wtóre czyni prawo karne dziedziną przewidującą znacznie szerszą odpowiedzialność aniżeli w prawie cywilnym , co jest sprzeczne z naczelną ideą prawa karnego jako instrumentu ultima ratio . Podkreślić należy że wymóg przedstawienia dowodu prawdy może być na tyle wygórowany, że wręcz niewykonalny.

Nawet jednakże akceptując w tym zakresie stanowisko doktryny to stwierdzenie, że zarzuty postawione osobie pozbawione były podstaw - nie wyklucza uznania, że oskarżony nie dopuścił się przestępstwa zniesławienia . Wskazać należy iż w orzecznictwie przyjmuje się iż nie stanowią przestępstwa zniesławienia różnego rodzaju wypowiedzi dokonywane w ramach przysługujących jednostce uprawnień, między innymi oświadczenia składane w uzasadnieniu lub w obronie praw (np. skargi sądowe, odpowiedzi na zarzuty procesowe, zażalenia, doniesienia pokrzywdzonych o przestępstwie) - wyrok SN z 18.12.2000r IV KKN 331/00 LEX nr 51135. Równocześnie należy uwzględnić iż legalność takich zarzutów powinna być oceniana w kontekście istnienia potrzeb wynikających z zagrożenia własnego prawa i konieczności wykazania niebezpieczeństwa dla własnych praw ze strony postępowania lub właściwości innej osoby . To uprawnienie połączone jednakże z określonym obowiązkiem osoby składającej oświadczenia w ramach obrony swych praw powinno być w realiach niniejszej sprawy szczególnie ocenione , uwzględniając adresata skargi i jej treść.

Ponadto umyślność przestępstwa z art.212 k.k. wymaga aby sprawca zdawał sobie sprawę z nieprawdliwości stawianego zarzutu . Trzeba wykazać że sprawca wiedział o nieprawdliwości zarzutu albo przynajmniej godził się stawiając zarzut niesprawdzony . Tego typu oceny i ustalenia nie są zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia . Sąd Rejonowy winien był przede wszystkim zbadać czy oskarżony miał uzasadnione podstawy do powzięcia przeświadczenia o prawdziwości postawionych wobec oskarżyciela zarzutów. Wprawdzie Sąd meriti przeprowadził obszerne postępowanie dowodowe, ale nie spojrzął na zgromadzony materiał dowodowy właściwą optyką - tj. pod kątem sprawdzenia, czy ustalone okoliczności dawały podstawę do formułowania przez oskarżonego pod adresem oskarżyciela prywatnego zarzutów. Jeżeli sprawca działał w uzasadnionym przeświadczeniu o prawdziwości stawianego zarzutu to nie może odpowiadać za umyślne zniesławienie z uwagi na brak umyślności . W grę wchodzi również art.29 k.k. dotyczący błędu co do okoliczności wyłączającej bezprawność zarzutu . Jeżeli sprawca działał w przeświadczeniu prawdziwości zarzutu podczas gdy zarzut jest nieprawdziwy to sprawca działał w błędzie co do okoliczności wyłączającej bezprawność czynu . W takim przypadku sprawca nie popełnia przestępstwa jednakże pod warunkiem że jego błąd był usprawiedliwiony . W tych okolicznościach Sąd I instancji winien zbadać, czy oskarżony miał świadomość tego, że jego pismo zawiera nieprawdziwe zarzuty zniesławiające pod adresem oskarżyciela prywatnego Z. N. i czy celem jego działania w zakresie przewidywanego skutku było możliwość poniżenia go w opinii publicznej . Nie można pomijać, że przeświadczenie sprawcy o prawdziwości zarzutu uznać należy za oparte na uzasadnionych podstawach wtedy, gdy wynika ono z rozsądnie ocenionych znanych sprawcy faktów, nie będąc jedynie

mniej lub bardziej dowolnym przypuszczeniem czy wręcz domysłem (por. wyr. SN z 9.07.1974 r., III KRN 32/74, NP. 1975, nr 4 s. 624).

Przestępstwo z art. 212 § 1 kk w każdym przypadku powinno być oceniane w oparciu o kryteria obiektywne, okoliczności czasu i miejsca popełnienia czynu oraz kryteria właściwe dla danej społeczności, regionu czy środowiska. Sąd I instancji zbyt pochopnie uznał, że w świadomości oskarżonego znalazła odbicie możliwość uznania nakreślonych przez niego treści za zniesławiające, tj. ujemna ocena społeczna przypisywana takim treściom. Zasygnalizować należy w tym zakresie iż początkowo sprawa została rozwiązana w trybie ugody i dopiero później rozwinęła się niejako na nowo na skutek pewnych działań co do których Sąd Rejonowy także winien się odnieść .

Z uwagi na uwzględnienie apelacji oskarżonego , skutkujące wydaniem wyroku uchylającego zaskarżone orzeczenie , odnoszenie się obecnie do apelacji pełnomocnika oskarżyciela prywatnego jest zbędne .

Tym samym Sąd Okręgowy - nie przesądzając przy tym o ostatecznym rozstrzygnięciu sprawy - uchylił wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Zambrowie do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji powinien w sposób szczegółowy odnieść się do wszystkich zebranych w sprawie dowodów, w razie potrzeby uzupełniając postępowanie dowodowe, mając na względzie przedstawione wytyczne w zakresie właściwej wykładni przepisu art. 212 kk, w powiązaniu z art. 213 kk, jak też treść art. 443 k.p.k.

Kierując się powyższym Sąd Okręgowy na mocy art. 437 § 2 k.p.k. orzekł jak w punkcie I. wyroku.

Na podstawie na podstawie § 14 ust. 2 pkt 4 i § 16 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd Okręgowy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. I. G. kwotę 588 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oskarżonemu w postępowaniu odwoławczym.